

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1917 kl. $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående återupptagande av den avbrutna undersökningen rörande bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket m. m.

Närvarande: herrar Lindhagen, Stärner, K. Larsson*, Dahl, von Sydow*, Hult, Tisell, Klefbeck*, Pettersson i Bjälbo*, Karlsson i Fjäl*, Borg, Holmdahl*, Zelahn, Rehn* och Lindqvist i Kosta.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 251, har herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte återupptaga den avbrutna undersökningen rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket samt i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunna anses verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intresse, ävensom för riksdagen framlägga de förslag till lagstiftning eller andra åtgärder, som av berörda undersökning föranledas.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 44 häft. (Nr 55—57.)

Till stöd härför har motionären anført:

*Motionärens
motivering.*

»Under de sista två årtiondena ha jordfrågans alla detaljer framförts till statsmakternas bedömande. Det gives väl knappast någon detalj, som ej gjort sig påmind. Man hade då kunnat hoppas ett intresse från statsmakternas sida att lägga några större grepp på saken och skänka den någon enhetlig behandling. Detta har emellertid alltjämt avvisats. Men de intresserade hava dock förväntat, att förr eller senare måste det i alla fall ske.

Denna förväntan har emellertid under den sista tiden alldeles slagit fel. Det förhåller sig tvärtom så, att icke ens de många detaljerna väcka någon vidare uppmärksamhet. Allt lägges på hyllan och försjunkar i glömskan.

Under så nedslående förhållanden är det icke mödan lönt att komma igen med det hela. Man får börja om igen från början, väcka liv igen i de bortdomnade specialfrågorna och fästa uppmärksamheten ånyo först på det, som kan vara mest brådskande.

En sådan överhängande angelägenhet är frågan om bolagsförvärvens utbredning i södra och mellersta delarna av landet samt i vad mån jordbrukets utveckling samt befolkningens frihet och framtidsmöjligheter äventyras därigenom. Dit hör också en undersökning om enskilda personers större jordinnehav i nämnda delar av riket, i den mån sådant innehav kan verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intresse.

Andra kammaren har riksdagarna 1907, 1908, 1909, 1910 och 1911 uttalat sig för en sådan undersökning och den 30 december 1911 tillkallades två och längre fram tre sakkunniga för att inom justitiedepartementet biträda med nämnda utredning. De sakkunniga erhöilo först uppdrag att sysselsätta sig särskilt med Värmlands län och hava därom givit två betänkanden. Sedermera har emellertid vidare sysslande med denna angelägenhet blivitt av den nuvarande regeringen nedlagd av någon anledning, som jag ej känner närmare. Något samråd med de sakkunniga kommer naturligtvis icke alls i fråga. Förmodligen ansågos utredningskostnaderna i stället böra disponeras för krigsberedskap.

Uti det sista betänkandet om Värmland finnes fogad en bilaga, innefattande en preliminär 'statistik över aktiebolags fastighetsinnehav i mellersta och södra Sverige år 1910 jämte en summarisk jämförelse med fastighetsinnehaven 1885, 1895, 1900 och 1905'. För min del synes mig någon vidlyftigare utredning i dessa frågor ej vidare behöfvlig, sedan principerna för ett ingripande fastslagits genom norrlandslagstiftningen samt förhållandena måste vara tämligen enahanda, där sådana fastighetsförvärv

äro rådande. Andra hålla kanske före, att man även i fortsättningen behöver gå till en undersökning, som närmar sig den omfattning, vari utredningen skett, beträffande Norrland och Värmland. Huru härmed än må förhålla sig, synes det mig ej kunna försvaras, att på sätt som sker på många orter bondebefolkningen går starkt tillbaka och ersättes med bolagsarrendatorer utan något som helst skydd av lagstiftningen, liksom det icke heller kan vara riktigt att undanskjuta all undersökning av förhållandena på de stora godsena.»

Såsom motionären anført har frågan om bolagens jordförvärv och vad därmed äger sammanhang upprepade gånger varit föremål för riksdagens uppmärksamhet även så vitt rörer södra och mellersta delarna av riket. Redan på 1890-talet berördes i själva verket även denna senare angelägenhet och sedan har den med vissa tiders mellanrum oavslutligt återkommit i skilda former och vanligen lett till något uttalande från andra kammarens sida om behövligheten av ett övervägande och eventuella åtgärder. Kungl. Maj:t har år 1911 jämväl förordnat om en sådan undersökning med den formulering av uppdraget som innefattas i motionens yrkande. Denna undersökning har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1916 blivit avbruten, efter det två betänkanden åren 1913 och 1915 utkommit rörande jordförhållandena i Värmlands län.

Det lär knappast kunna påstås, att den farhåga, som legat bakom dessa initiativ, saknat all grund.

Den av motionären åberopade, i 1915 års betänkande rörande jordförhållandena i Värmlands län intagna statistiken giver visserligen icke någon tillförlitlig bild angående arealen av den mark, som statistiken omfattar. Men den visar dock även den, att aktiebolagens fastighetsinnehav i mellersta och södra Sverige under de senare årtiondena tilltagit och att förvärven på senare tiden fortgått i ökad skala. En sådan utveckling kan också medföra överhängande faror mångenstädes för beståndet av en självständig bondeklass och ett livskraftigt jordbruk.

Det synes därför utskottet önskvärt, att en utredning om bolagens jordförvärv i mellersta och södra delarna av riket må äga rum. Utredningen skulle närmast avse upplysningars erhållande, angående i vilka trakter av landet bolags jordförvärv kunna anses hava tagit betydande omfattning och olägenheterna av en sådan företeelse. Lämpligt torde vara, att, såsom förut vid norrlands- och värmlandsutredningarna ägt rum, undersökningen jämväl omfattar enskilda skogsspekulanter jordförvärv och andra enskilda personers större jordinnehav. Ensamt en utredning kan lämna erforder-

ligt material för bedömande av frågan, huruvida möjliga missförhållanden i anledning av de av motionären påtalade fastighetsinnehaven kunna förefinnas och vad som i anledning därav tilläventyrs bör åtgöras.

På grund härav får utskottet hemställa,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte återupptaga den avbrutna undersökningen rörande omfattningen av bolags jordförvärv och enskilda personers större jordinnehav i mellersta och södra delarna av riket samt i vad mån berörda jordförvärv i olika avseenden kunna anses verka avsevärt till men för jordbrukets utveckling och ortsbefolkningens berättigade intresse, ävensom för riksdagen framlägga de förslag till lagstiftning eller andra åtgärder, som av berörda undersökning föranledas.

Stockholm den 19 maj 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.

Reservation

av herrar *Dahl, von Sydow* och *Tisell*, som hemställt,

att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.
